

2 Ondervoeding

Beschikbare indicatoren

- 1 Het percentage volwassen patiënten dat bij opname gescreend wordt op ondervoeding.
- 2 Het instrument dat gebruikt wordt bij de screening naar de voedingstoestand van volwassen patiënten.
- 3 Het percentage patiënten geclassificeerd als 'matig ondervoed' bij opname.
- 4 Het percentage patiënten geclassificeerd als 'ernstig ondervoed' bij opname.

Relevante begrippen

Ondervoeding	Ondervoeding is een toestand waarin het lichaam verkeert bij onvoldoende voeding. Ziektegerelateerde ondervoeding is onder andere te herkennen aan onbedoeld gewichtsverlies en/of een te laag gewicht bij ziekte. De gevolgen van ziektegerelateerde ondervoeding zijn ondermeer: een vertraagde wondgenezing, apathie, depressie, verlengde ligduur, verhoogde postoperatieve morbiditeit en zelfs vroegtijdig overlijden.
Systematische screening	Bij opname screenen van alle klinische patiënten op ondervoeding middels een gevalideerd screeningsinstrument en het vastleggen van de resultaten hiervan.
SNAQ	Short Nutritional Assesement Questionnaire; vragenlijst om te bepalen of een patiënt ondervoed is.
MUST	Malnutrition Universal Screening Tool; vragenlijst om te bepalen of een patiënt ondervoed is.

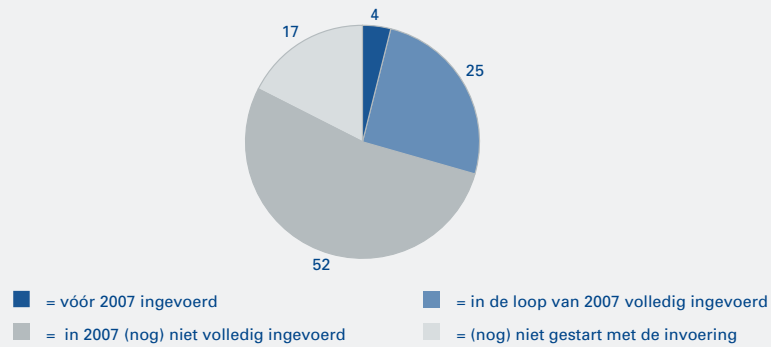
Ziekenhuisselectie

De gegevens over ondervoeding hebben betrekking op 8 universitair medische centra, 88 algemene ziekenhuizen en 2 categorale ziekenhuizen.

Resultaten

Figuur 2.1

Mate waarin een ziekenhuis een systematische screening op ondervoeding bij opname heeft ingevoerd (n=98)

Figuur 2.1

Sinds 2006 heeft de problematiek rond ziektegerelateerde ondervoeding in ziekenhuizen veel aandacht gekregen. Veel ziekenhuizen zijn gestart met het invoeren van een systematische screening op ondervoeding bij opname. Tussen de ziekenhuizen zit een groot verschil in de mate waarin een systematische screening op ondervoeding is ingevoerd:

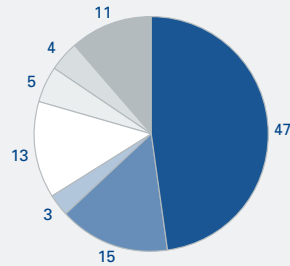
- In 4 ziekenhuizen is al vóór 2007 een systematische screening op ondervoeding ingevoerd. Deze ziekenhuizen hebben gegevens aangeleverd die betrekking hebben op het hele ziekenhuis en het hele jaar 2007.
- Er zijn 25 ziekenhuizen die in de loop van 2007 een systematische screening op ondervoeding volledig hebben ingevoerd. Deze ziekenhuizen hebben gegevens aangeleverd die betrekking hebben op een deel van het ziekenhuis en op een deel van 2007.
- Er zijn 52 ziekenhuizen die in 2007 nog niet klaar zijn met het invoeren van een systematische screening op ondervoeding. Ook deze ziekenhuizen hebben gegevens aangeleverd die betrekking hebben op een deel van het ziekenhuis en op een deel van 2007.
- Verder zijn er 17 ziekenhuizen die in 2007 (nog) niet gestart zijn met het invoeren van een systematische screening op ondervoeding bij opname. Er is een aantal ziekenhuizen dat wel gegevens aanlevert. Deze zijn vaak gebaseerd op een eenmalige meting zoals een nulmeting, een meting van de LPZ, of op een meting binnen een specifieke patiëntengroep.

Figuur 2.2 A t/m E

Gebruik van een screeningsinstrument

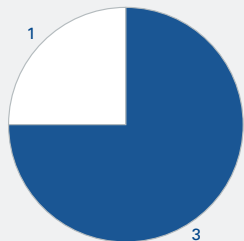
Figuur 2.2A

Alle ziekenhuizen (n=98)

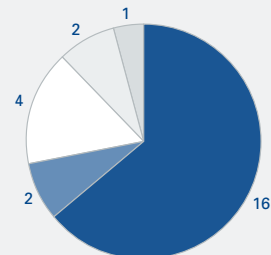
Figuur 2.2 B

Ziekenhuizen die vóór 2007 een systematische screening op ondervoeding hebben ingevoerd (n=4)

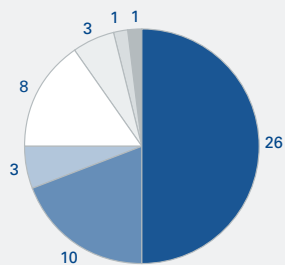
Figuur 2.2 C

Ziekenhuizen die in de loop van 2007 een systematische screening op ondervoeding volledig hebben ingevoerd (n=25)

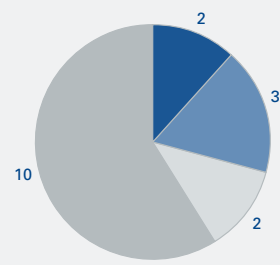
Figuur 2.2 D

Ziekenhuizen die in 2007 een systematische screening op ondervoeding (nog) niet volledig hebben ingevoerd (n=52)

Figuur 2.2 E

Ziekenhuizen die in 2007 nog niet gestart zijn met het invoeren van een systematische screening op ondervoeding (n=17)

■ = SNAQ ■ = MUST ■ = SNAQ & MUST □ = SNAQ & anders
 □ = MUST & anders ■ = anders ■ = geen antwoord

Figuur 2.2 A t/m E

Voor een systematische screening op ondervoeding bij opname zijn twee relatief eenvoudige screeningsinstrumenten beschikbaar: de SNAQ en de MUST. Figuur 2.2 A laat zien dat tweederde van de ziekenhuizen deze instrumenten gebruikt. Een kwart van de ziekenhuizen gebruikt (daarnaast) andere methoden. Figuren 2.2 B tot en met E laten zien dat het gebruik van deze andere methodes vooral voorkomt bij ziekenhuizen die de systematische screening nog niet of recent hebben ingevoerd. Ziekenhuizen die de systematische screening volledig hebben geïmplementeerd, gebruiken (vrijwel) allemaal één of beide gevalideerde screeningsinstrumenten (figuur 2.2 B en C).

Tabel 2.1

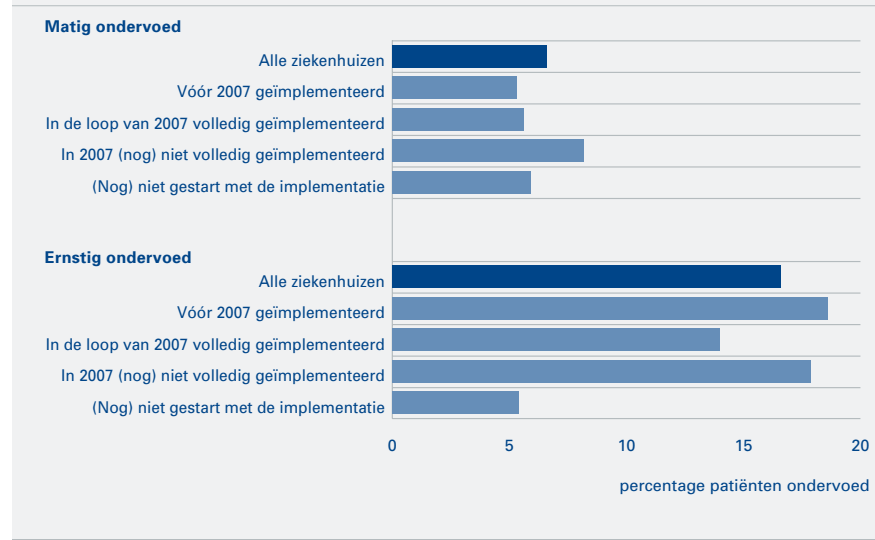
Percentage volwassen patiënten bij opname gescreend op ondervoeding (per categorie)

Invoeren van een systematische screening op ondervoeding	Aantal ziekenhuizen	Gemiddeld	Mediaan	Minimum	Maximum
Voor 2007 ingevoerd	4	46,6%	31%	18%	74%
Op enig moment in 2007 volledig ingevoerd	25	62,9%	61%	16%	100%*
Nog niet in 2007 volledig ingevoerd	52	35,4%	61%	16%	100%*
In 2007 niet gestart met het invoeren	17 **	15,4%	23%	5%	100%*

* Een percentage van 100 suggereert dat het een incidentele meting of een schatting betreft.

** 10 ziekenhuizen geven geen antwoord.

Figuur 2.3

Percentage patiënten dat matig en ernstig ondervoed is

Tabel 2.1

In tabel 2.1 is weergegeven welk percentage van de volwassen patiënten bij opname gescreend is op ondervoeding. De gegevens zijn moeilijk onderling vergelijkbaar. Dit komt omdat ziekenhuizen verschillende populatiedefinities hanteren. Bijvoorbeeld de vraag naar het totaal aantal opgenomen volwassen patiënten wordt verschillend geïnterpreteerd. Een aantal ziekenhuizen geeft het totaal aantal opgenomen volwassen patiënten op, maar er zijn ook ziekenhuizen die opgeven hoeveel patiënten zijn opgenomen op de afdelingen waar al een systematische screening naar ondervoeding wordt uitgevoerd. Daarnaast zijn er ziekenhuizen die de gegevens opgeven van een heel jaar, echter er zijn ook ziekenhuizen die de gegevens opgeven van een steekproef van 1 dag.

Tabel 2.2

Matige ondervoeding

<i>Invoeren van een systematische screening op ondervoeding</i>	<i>Totaal aantal ziekenhuizen</i>	<i>Aantal dat betrouwbare gegevens aanlevert</i>	<i>Aantal patiënten matig ondervoed</i>	<i>Totaal aantal patiënten gescreend</i>	<i>Gemidd.</i>	<i>Mediaan</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>
Alle ziekenhuizen	98	72 (73%)	7.012	106.675	6,6	5,6	0,5	26,3
Voor 2007 ingevoerd	4	4 (100%)	1.667	31.386	5,3	5,6	0,7	12,9
Op enig moment in 2007								
volledig ingevoerd	25	20 (80%)	1.579	28.421	5,6	4,4	1,1	9,8
Nog niet in 2007								
volledig ingevoerd	52	43 (83%)	3.557	43.348	8,2	6,2	0,5	26,3
In 2007 niet gestart met het invoeren	17	5 (29%)	209	3.520	5,9	4,2	1,0	22,7

Tabel 2.3

Ernstige ondervoeding

<i>Invoeren van een systematische screening op ondervoeding</i>	<i>Totaal aantal ziekenhuizen</i>	<i>Aantal dat betrouwbare gegevens aanlevert</i>	<i>Aantal patiënten matig ondervoed</i>	<i>Totaal aantal patiënten gescreend</i>	<i>Gemidd.</i>	<i>Mediaan</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>
Alle ziekenhuizen	98	71 (72%)	17.742	106.588	16,6	18,6	0,5	65,1
Voor 2007 ingevoerd	4	4 (100%)	5.832	31.386	18,6	14,5	0,5	23,6
Op enig moment in 2007								
volledig ingevoerd	25	20 (80%)	3.978	28.421	14,0	15,9	0,9	25,9
Nog niet in 2007								
volledig ingevoerd	52	42 (81%)	7.743	43.261	17,9	20,1	1,8	65,1
In 2007 niet gestart met het invoeren	17	5 (29%)	189	3.520	5,4	15,8	0,9	22,3

Figuur 2.3, tabel 2.2 en 2.3

In figuur 2.3 is de verdeling weergegeven van het gemiddeld percentage patiënten dat matig en ernstig ondervoed is. In de tabellen 2.2 en 2.3 staan ook de aantallen, de mediaan, de minimum en maximum waarden vermeld. Omdat de steekproeven en onderzoekspopulaties zo verschillend zijn, zijn de ziekenhuizen ingedeeld in de vier categorieën, afhankelijk van de mate waarin een systematische screening op ondervoeding van volwassen patiënten bij opname is ingevoerd.

Opvallend is dat het gemiddelde en de mediaan van het percentage ernstig ondervoede patiënten veel hoger ligt dan het gemiddelde en de mediaan van het percentage matig ondervoede patiënten.

Toelichting: dit is vergelijkbaar met andere onderzoeken. Gemiddeld is 5 procent van de patiënten matig ondervoed en 20 procent ernstig ondervoed.

Conclusies

- 1 Er zijn 29 ziekenhuizen die voor of in 2007 een systematische screening op ondervoeding van volwassenen bij opname hebben ingevoerd. Er zijn 52 ziekenhuizen in 2007 niet klaar met het volledig invoeren van een systematische screening op ondervoeding van volwassenen bij opname.
- 2 In totaal zijn ruim 106.000 volwassenen bij opname gescreend op ondervoeding. Het percentage patiënten bij opname gescreend op ondervoeding varieert van 5 tot 100 procent, mede afhankelijk van welke noemer het ziekenhuis hanteert: alle opgenomen patiënten of alleen patiënten met een verhoogd risico op ondervoeding.
- 3 Ondervoeding bij opname lijkt een veel voorkomend probleem. Het percentage patiënten met een matige ondervoeding bij opname varieert van 0,5 tot 26,3 procent, het percentage patiënten met een ernstige ondervoeding bij opname varieert van 0,5 tot 65,1 procent. Omdat de noemer niet eenduidig is, zijn deze percentages onderling echter niet vergelijkbaar.
- 4 Ter verduidelijking van de onderzoekspopulatie wordt bij de indicator van 2009 een noemer toegevoegd.

Reactie inspectie

De inspectie doet nader onderzoek indien sprake is van de volgende resultaten:

- 1 Ziekenhuizen zijn in 2007 niet gestart met het invoeren van een systematische screening op ondervoeding van volwassenen bij opname.
- 2 Het ziekenhuis geeft aan een systematische screening op ondervoeding van volwassenen bij opname uit te voeren, maar geeft geen antwoord op de vraag naar het gebruikte screeningsinstrument.